

Matseno

Ka la 1 Juni 2006, Molao wa Bosetšhaba wa Dikoloto wa 34/2005 (NCA) le Bolaodi bja Bosetšhaba ya Dikoloto (NCR) di thomile go šoma. Bolaodi bja Bosetšhaba bja Dikoloto bo na le maikarabelo a go diragatša Molao.

Naa Biro ya Dikoloto ke eng?

Biro ya dikoloto ke khamphani ye e kgoboketšago tshedimošo le go mpshafatša tshedimošo ya sekoloto ya mošomiši o mongwe le o mongwe. Biro ya dikoloto e hlagašiša pego ya tshedišomo ka ga dikoloto tša mošomiši ka go bolela ka moo mošomiši a laolago dikoloto tša gagwe ka gona.

Biro ya dikoloto e fa baabi ba dikoloto dipego tše, ba go swana le dipanka, mabenkele le dikhamphani tše dingwe tša go fa dikoloto. Tshedimošo e laetša pego ya go lefa ya mošomiši o mongwe le o mongwe. Gape e šomišwa go hwetša boradia, bomenetša goba bohodu.

Ge ke dira dikgopelo tša sekoloto go moabi wa dikoloto, naa ke mang yo a tšea go sephetho sa gore ke na le maswanedi a go hwetša sekoloto goba aowa?

Ge o dira dikgopelo tša sekoloto, moabi wa dikoloto o šomiša tshedimošo ye e hweditšwego go biro ya dikoloto go sekaseka kgopelo ya gago. Ge dipego tša gago tša sekoloto di kgotsofaša dinyakwa tša moabi wa dikoloto, sephetho sa go go fa sekoloto se tšewa ke moabi wa dikoloto. Ke pank, lebenkele goba moabi wa dikoloto yo a dumelelago goba a ganago kgopelo ya sekoloto e sego biro ya dikoloto.

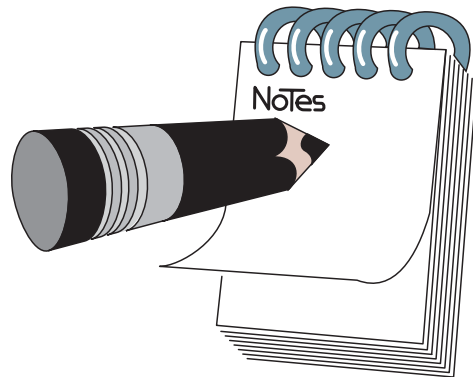
Naa Molao o dira eng?

- Molao o bolela gore biro e nngwe le e nngwe ya dikoloto e swanetše go ingwadiša le Bolaodi bja Bosetšhaba bja Dikoloto gore e kgone go dira kgwebo ka semolao;
- E beya mabaka ao tshedimošo ya sekoloto ya mošomiši e ka šomišwago go ona, le dikhamphani tšeo dibiro tša dikoloto di ka di fago tshedimošo;
- E beya dinyakwa tša go beya tshedimošo ka nepagalo go netefatša gore tshedimošo ye e swerwego ke dibiro tša dikoloto dipepong tša gago tša sekoloto e phela e nepagetše;
- E netefatša gore mošomiši o mongwe le o mongwe o na le tokelo ya go lekola pego ya gagwe, le gore diphošo dife goba dife di phošollwe.

Naa ke na le ditokelo dife?

O na le tokelo ya:

- Go tsebišwa gore moabi wa dikoloto o nyaka go bega tshedimošo ye mpe ka ga gago

birong ya dikoloto pele moabi wa dikoloto a tla go bega.

- Go hwetša khopi ya gago ya pego ya sekoloto go tšwa go dibiro tša dikoloto ge o e kgopela. O ka hwetša pego e tee ya mahala ka ngwaga, eupša dibiro tša dikoloto di ka no go lefiša tšhelete ge o nyaka dipego tše dingwe go ya pele;
- Go tliša ngongorego ka ga tshedimošo ye e swerwego ke dibiro tša dikoloto ge e le gore ga o kgotsofale ka tshedimošo;
- Gore tshedimošo ya gago e dirwe sephiri, le gore tshedimošo ya gago e šomišwe fela mabakeng ao a dumeletšwego ke Molao.

Dibiro tša Dikoloto ga se tša swanela go bega tshedimošo ya kgethollo ya go swana le tshedimošo ka ga morafe, bong, tsenelo ya dipolotiki, maemo a tša maphelo, bodumedi goba ka ga boleloko la mekgatlo ya bašomi.

Naa tshedimošo ya ka ya sekoloto e ka šomišetšwa eng?

Dibiro tša Dikoloto di šomiša tshedimošo ya gago ya sekoloto:

- Go sekaseka ge eba o ka kgona sekoloto;
- Go nyakišiša boradia, bomenetša goba bohodu;
- Go go dumelela mošomong woo o nyakago go tshepega le go botega gomme o šomago ka go swara kheše goba ditšhelete;
- Go sekaseka ge eba o ka kgona go hwetša ditirelo tša mehutahuta goba aowa;

Tshedimošo ya sekoloto e thuša baabi ba dikoloto go sekaseka ge eba bašomiši ba ka kgona go fihlelela maikarabelo a bona a ditšhelete. Tshedimošo ya sekoloto e mohola go bašomiši bao ba se nago le dikoloto tše ntši kudu gomme ba na le dipego tše kaone tša go lefa. Tshedimošo ya sekoloto e thuša bašomiši ba mohuta woo go hwetša sekoloto, ebile e thibela gore ba se tsene dikolotong tše ntši.

Naa nka hwetša bjang khopi ya pego ya ka ya sekoloto?

O ka kgopela pego ya gago ya sekoloto go tšwa go dibiro tša dikoloto gatee ka ngwaga ntle le tefo, morago ga moo o ka e hwetša ka tefo ya go se fete R20 ka pego.

Naa nka tsebišwa pele tshedimošo e ka romelwa go biro ya dikoloto?

Go tshedimošo ye e latelago, o tla fiwa matšatši a 20 a mošomo pele tshedimošo e ka romelwa biro ya dikoloto. Mo nakong ye, o swanetše go tsebiša moabi wa dikoloto goba biro ya dikoloto ge e le gore tshedimošo ga se ya nepagala.

- go hlopha maitshwaro a bašomiši, a go swana le 'go se šetše', 'go se lefe', 'go lefa morago ga nako' go timelela' goba 'go se sa kgona go hwetšwa ka mogala'

- go hlopha moo go sepelelanago le go tšea magato a semolao ka moabi wa dikoloto, a go swana le go dira gore sekoloto se kgoboketšwe goba se hwetšwe ke mekgatlo e mengwe, magato a semolao, goba go phumula sekoloto.

Naa nka netefatša bjang gore tshedimošo ye e swerwego ke dibiro tša dikoloto e nepagetše?

O ka netefatša gore tshedimošo ye e swerwego ke biro ya dikoloto e nepagetše ka go latela magato ao a lego ka fase:

- Ikgokaganye le biro ya dikoloto;
- Kgonthišiša gore o na le tshedimošo ya gago ye e nepagetšego ya go swana le nomoro ya gago ya boitsebišo le aterese ya gago;
- Biro e tla go romela foromo yeo o swanetšego go e tlatša
- Tlatša foromo o e fekesetše go biro ya dikoloto;
- Biro ya dikoloto e ka go kgopela go lefa tšhelete; ye ga se ya swanela go feta R20.00;
- Tsebiša biro ge e le gore go na le tshedimošo ye e sego ya nepagala pegong ya gago, goba ba kgopele gore ba go hlalošetše moo o belaelago.

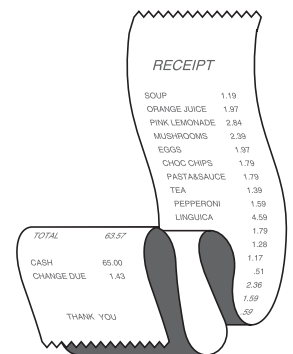
Naa nka tliša ngongorego ka ga tshedimošo ye e swerwego ke dibiro tša dikoloto ge ke sa kwane nayo?

EE! Ge o sa kwane le tshedimošo ye e

swerwego ke biro ya dikoloto, o ka tliša ngongorego ka ga se gomme wa kgopela gore ba phošolle tshedimošo yeo. Ge ba gana go phošolla tshedimošo yeo, o ka tliša ngongorego go Bolaodi bja Bosetšhaba bja Dikoloto.

Ofisi ya Mmaditsela wa Tshedimošo ya Dikoloto

Ofisi ya Mmaditsela wa Tshedimošo ya Dikoloto e rarolla dingongorego tša go tšwa go bareki le go dikgwebo tšeo di amilwego gampe ke Tshedimošo ya Dikoloto.

Naa Molaodi wa Dikoloto wa Setšhaba ke mang? (National Credit Regulator)

Bolaodi bja Bosetšhaba bja Dikoloto gape bo na le maikarabelo a go laola intasteri ya Afrika Borwa ya dikoloto. Bo na le maikarabelo a go:

- diragatša masolo a thuto;
- dira dinyakišišo le go hlama melawana;
- nyakišiša dingongorego;
- netefatša kobamelo ya Molao.

Gape bo na le maikarabelo a go ngwadiša le go laola baabi ba dikoloto, **dibiro tša dikoloto (credit bureaux)** le baeletši ba dikoloto.

Lekgotlatharollo la Bosetšhaba la Bareki (National Consumer Tribunal)

Lekgotlatharollo la Bosetšhaba la Bareki le theeletša melato ya go se obamele Molao, e fa dikotlo le go lefa bareki. Bareki le baabi ba dikoloto ba ka dira aphili go Lekgotlatharollo kgahlanong le sephetho sefe goba sefe sa Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto.

Lekgotlatharollo le ke setheo sa go ikemela seo se sa laolwego ke Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto. Lekgotlatharollo le le na le modulasetulo le bonyane maloko a mangwe a 10.

Naa dibiro tša dikoloto di ka swara tshedimošo ya ka nako e kaakang

Mafapha a Tshedimošo ya Dikoloto tša Bašomiši	Nako ya go e swara lebaka le letelele
Dintlha le dipelo tša dingongorego tše di tlišitšwego ke bašomiši	Dikgwedi tše 18
Dinyakišišo Palo ya dikgopelo tše di dirilwego ka pegong ya mošomiši, go akaretša leina la khamphani goba la motho yo a dirilego kgopelo ya pego ya mošomiši (le motho yo go ka ikgokaganyago le yena, ge a le gona)	Mengwaga e mebedi
Phorofaele ya ditefo Tshedimošo ya dintlha ka ga phorofaele ya go lefa ya mošomiši. Se se akaretša dintlha tša sekoloto sefe goba sefe seo se filwego, ditefo tše di amogetšwego le ge eba ditefo tše dingwe di fetilwe ke nako.	Mengwaga e mehlano
Go hlopha ga tšhitišo ga maitshwaro a mošomiši Go hlopha ga boithatelo ga maitshwaro a mošomiši: Se se akaretša go hlopha ga go swana le 'go se šetše', 'go se lefe', 'go lefa morago ga nako' go timelela' goba 'go se sa kgona go hwetšwa ka mogala'.	Ngwaga o tee
Go Beakanya Sekoloto Dikahlolo tša kgorotsheko ya selegae Kahlolo ye e filwego ke kgorotsheko mo molatong wa magareng ga batho le dikhamphani (go akaretša kahlolo ya ge o se wa lefa)	Go fihla ge setifikeiti sa tokollo se fiwa Mengwaga e mehlano goba go fihla ge kahlolo e gomišwa ke kgorotsheko goba e tlogelwa ke moabi wa dikoloto go latela karolo ya 86 ya Molao wa 32 wa Dikgorotsheko tša Bomaseterata wa 1944
Ditaelo tša Tshapedišo Taelo ye e filwego ke kgorotsheko ya selegae moo taolo le go rekiša ga dithoto tša motho yo a welego (motho yo a ka se kgonego go lefa dikoloto tša gagwe) e fiwa motho wa semolao yo a beilwego go e sepediša go fihla ge motho yoo a lefile dikoloto tša gagwe ka moka.	Mengwaga e lesome goba go fihla ge taelo e gomišwa ke kgorotsheko
Go amoga (Go tšeya ka semolao dithoto go fihla ge dikoloto di lefilwe goba ge dikleimi tše dingwe di lefilwe)	Mengwaga e lesome goba go fihla ge taelo ya tshwaollo e fiwa
Go rekiša kgwebo Go beya ka semolao thoto ya motho yo a welego ka diatleng tša motho yo a sa tšeeego lehlakore (thraști) gore e arolelwe baabi ba dikoloto	Nako ye e sego ya beelwa mollwane
Ditaelo tša Tshwaollo Taelo ye e filwego ke kgorotsheko ya selegae yeo e boetšago maemo a ditšhelete goba seriti sa motho yo a welego (go boetša maamong a peleng)	Mengwaga e mehlano

Naa nka bega bjang ngongorego?

Re na le DIKGATO TŠE THARO tša go rarolla dingongorego gabotse. Latela dikgato tše gomme dingongorego tša gago di tla rarollwa.

KGATO YA MATHOMO

Ikgokaganye le Biro ya gago ya Dikoloto:

Dibiro tša Dikoloto di hwetša tshedimošo ya dikoloto go tšwa go baabi ba dikoloto. Di swara pego ya dipego tša gago tša dikoloto gomme di ka go thuša go phošolla tshedimošo ye e phošagetšego.

Ge ngongorego ya gago e se ya rarollwa, tšwelapele go kgato ya bobedi!

KGATO YA BOBEDI

Ikgokaganye le Ofisi ya Mmaditsela wa Tshedimošo ya Sekoloto

Mmaditsela wa Tshedimošo ya Sekoloto a ka kgopela biro ya dikoloto go šoma ka ngongorego ya gago le go kgonthišiša gore ngongorego ya gago e a rarollwa.

Ge e le gore le gona ga o kgotsofale, tšwelapele go kgato ya boraro.

KGATO YA BORARO

Ikgokaganye le Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto (NCR)

Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto o na le taelo ya semolao ya go laola dibiro tša dikoloto le maitshwaro a tšona a kgwebo.

TransUnion ITC	
Call centre:	0861 482 482
Experian SA	
Call centre:	0861 105 665
Xpert Decisions Systems (XDS)	
Telephone:	011 645 9100
Micro Lenders Credit Bureau (Microlending)	
Call centre:	0861 287 328
Compuscan Information Technologies (Microlending)	
Call centre:	0861 514 131
Consumer Profile Bureau	
Telephone:	011 278 3800
KreditInform	
Call centre:	011 777 2700
LexisNexis Risk Management	
Call centre:	021 565 9700

Credit Information Ombuds	
Call centre:	0861 OMBUDS (0861 662 837)

National Credit Regulator (NCR)	
Toll share:	0860 627 627 0860 NCR NCR
Email:	complaints@ncr.org.za